

**ПРИНЦИПИ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН
У ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**PRINCIPLES OF OPTIMISATION OF TEACHING LANGUAGE DISCIPLINES
AT PEDAGOGICAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION**

Iryna Humeniuk,
PhD in Philology, Associate Professor,
Vasyl Stefanyuk Precarpathian National University

Ірина Гуменюк,
кандидат філологічних наук, доцент
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
imix@ukr.net

***Анотація.** У статті розглянуто принципи оптимального функціонування процесу навчання дисциплін мовного циклу на прикладі курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». Початковий етап розвитку теорії обґрунтування змісту та керування процесом навчання, формування концептуальних орієнтирів розвитку методики навчання названої дисципліни є причиною відсутності в науковому інформаційному просторі ґрунтовних досліджень піднятої проблеми. На основі аналізу різних аспектів базових визначень сформульовано дефініцію поняття «принципи оптимального функціонування процесу навчання української мови за професійним спрямуванням» і візуалізовано систему принципів оптимізації навчання курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» у педагогічних ЗВО.*

***Ключові слова:** загальнодидактичні принципи, власне методичні принципи, методична система, українська мова за професійним спрямуванням.*

***Abstract.** The article considers the principles of optimal functioning of the process of teaching language disciplines on the example of the “Ukrainian Language for Professional Purposes” course. The initial stage of development of the theory of content substantiation and management of the teaching process, formation of conceptual benchmarks of development of the teaching methods of the discipline are the reason for the absence of thorough research into the issue in the scientific informational space. On the basis of analysis of different aspects of core definitions, a definition of the concept of “the principles of optimal functioning of the process of teaching Ukrainian language for professional purposes” has been formulated, and a system of principles of optimisation of teaching the “Ukrainian Language for Professional Purposes” course at pedagogical institutions of higher education has been visualised.*

***Key words:** general didactic principles, purely methodical principles, methodical system, Ukrainian language for professional purposes.*

ВСТУП

Становлення системи методів, засобів, форм, проектування технологій навчання дисциплін мовного циклу повинно відбуватися з урахуванням загальнодидактичних і (на їх основі) власне методичних принципів. Концептуальну основу розробки принципів навчання

та їх характеристики становлять праці відомих педагогів: Ю. Бабанського, З. Бакум, О. Бігич, О. Біляєва, М. Вашуленка, Н. Голуб, О. Горошкіної, М. Греб, М. Данилова, Ф. Дистервера, Є. Дмитровського, В. Дяченко, В. Іваненка, О. Карамана, С. Карамана, О. Копусь, І. Кучеренко, В. Масальського, С. Омельчука, В. Онищука, Л. Паламар, М. Пентилюк, І. Песталоцці, А. Попович, К. Плиско, О. Савченко, О. Семенов, В. Сухомлинського, Л. Федоренко та інших. Серед них принципи навчання української мови були предметом досліджень М. Вашуленка, Н. Голуб, Т. Донченко, І. Кучеренко, В. Масальського, Л. Мацько, В. Мельничайка, М. Пентилюк, Т. Симоненко, Л. Федоренко, С. Чавдарова та багатьох інших відомих науковців. Принципи навчання української мови як іноземної представлені в наукових студіях таких учених, як: С. Костюк, Н. Московчук, Л. Паламар, О. Пальчикова, Ж. Рагіна, С. Тітова, О. Тростинська, Н. Ушакова, О. Федорова, М. Цуркан, Г. Швець та ін. Аналіз принципів професійно-мовленнєвої підготовки студентів непедагогічних закладів освіти здійснено в працях А. Варданян, І. Гуменної, М. Лісового, Г. Суботи та інших.

Однак у науковому інформаційному просторі відсутні дослідження, присвячені аналізу принципів оптимального функціонування процесу навчання української мови за професійним спрямуванням (УМзаПС) у педагогічних закладах вищої освіти, що зумовлено, на наш погляд, відносно незначним періодом життєвого циклу дисципліни, формуванням концептуальних орієнтирів розвитку методики навчання УМзаПС, початковим етапом розвитку теорії обґрунтування змісту та керування процесом навчання УМзаПС. Названі аспекти зумовлюють необхідність конструювання інноваційної системи принципів, що дозволить створити ефективну методичну систему навчання УМзаПС студентів педагогічних ЗВО.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

З'ясування сутності поняття «принципи навчання» призвело до розуміння його багатоаспектності та намагання термінологічної уніфікації в багатьох наукових дефініціях. У сучасній лінгводидактичній літературі принципи навчання визначаються як:

1) «основні вихідні положення теорії навчання» [4, с. 270];

2) «основні орієнтири перебудови навчально-виховного процесу й певна гарантія відповідності створюваної методики навчання педагогічному й соціальному замовленню, як запорука високих результатів навчальної діяльності в нинішніх суспільно-історичних умовах» [1, с. 22];

3) методичне відображення пізнаних законів та закономірностей, знання про цілі, сутність, зміст, структуру навчання, що представлені у формі, яка дає змогу використати їх у якості регулятивних форм педагогічної практики [3].

З урахуванням різних аспектів базових визначень пропонуємо тлумачення поняття «принципи оптимального функціонування процесу навчання УМзаПС»: концептуальні положення методичної системи навчання УМзаПС, що враховують вимоги сучасної освіти й основні тенденції розвитку науки та виступають орієнтиром для відбору оптимальних форм, методів, засобів і технологій навчання з метою досягнення прогнозованого результату.

На основі вивчення специфіки загальнодидактичних принципів у ЗВО, а також практичного досвіду викладання УМзаПС з урахуванням власне методичних (специфічних) принципів навчання української мови стало можливим окреслення системи принципів

оптимального функціонування процесу навчання курсу «УМзаПС» у педагогічних ЗВО (рис. 1).

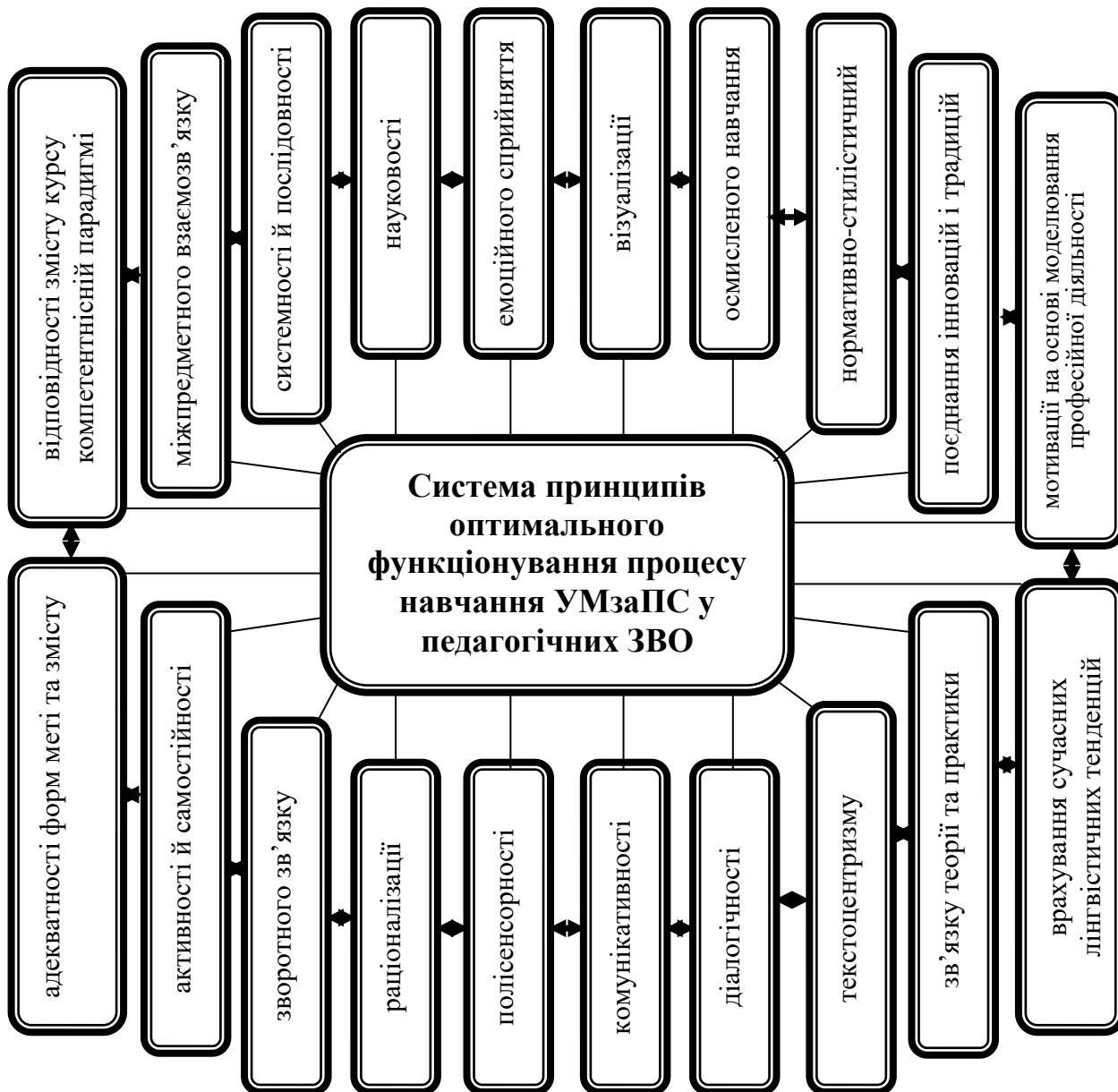

Рис. 1. Система принципів оптимізації навчання УМзаПС

Система принципів є функціональним транслятором теорії керування процесом навчання УМзаПС і основою для створення методичної системи. Адже «розвиток педагогіки полягає в трансформації вихідних принципів дидактики на належні елементи структури дидактично-технологічного рівня, що поєднують теоретичні положення дидактики і способи розробки необхідних навчальних технологій» [2, с. 24-25]. Окреслена система принципів є динамічною та відкритою, оскільки сутнісне наповнення окремих принципів з часом зазнає суттєвої трансформації відповідно до освітніх тенденцій або взагалі втрачає актуальність. Натомість виникає потреба формулювання нових принципів, які найбільш повно відображатимуть сутність процесу навчання УМзаПС у сучасних освітніх реаліях.

ВИСНОВКИ

Упровадження актуальних принципів навчання УМзаПС у педагогічних ЗВО дозволить досягти оптимальних результатів і стане основою для створення комплексу найбільш ефективних методів, прийомів, форм і засобів підготовки майбутніх педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голуб Н. Теоретико-методичні засади навчання риторики у вищих педагогічних навчальних закладах. *Автореф. дис. ... д-ра наук. 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)*. Київ, 2009. 38 с.

2. Кремень В. Г. Система освіти в Україні: сучасні тенденції і перспективи. *Професійна освіта : педагогіка і психологія*. К., Ченстохова: Віпол, 2000. Ч. II. С. 11-30.

3. Симоненко Т. В. Формування професійної мовнокомунікативної компетенції студентів філологічних факультетів. *Автореферат дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук. 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)*. К., 2007. 50 с.

4. Український педагогічний словник / за ред. С. Гончаренка. Київ : Либідь, 1997. 374 с.